בס"ד | יום שישי, ערב שבת קודש פרשת ויצא | י' כסלו תשפ"ז | גיליון 79

משמעות

רעיונות לפרשת השבוע מתוך תורתו של הרב **יצחק גינזבורג** שליט"א

ויצא: הפתעה גדולה

השבוע נקרא את פרשת ויצא, בה נצא יחד עם יעקב אבינו מבית הוריו אל הדרך הארוכה לחרן. בדרך, עם שקיעת השמש, יעקב נעצר במקום אחד לנוח, חולם את חלום הסולם המפורסם, ומתעורר בהתפעלות גדולה. במאמר השבוע נעקוב אחרי הלילה הזה צעד אחר צעד, נלמד על סוד עמוק בקשר בין איש ואשה, ונגלה עומק חדש במקום המופלא בו פגע יעקב.

בריחה לא רגילה

יעקב יוצא מבאר שבע בבת אחת. רק לפני רגע קיבל מיצחק אביו את הברכות, ועשו אחיו, שציפה לקבל בעצמו את הברכות, מחכה ליום שבו יוכל להרוג אותו. רבקה יודעת על כך ושולחת את יעקב אל לבן אחיה שבחרן, "עד אשר תשוב חמת אחיך". יצחק מוסיף לדרך מטרה חשובה: "קום לך פדנה ארם... וקח לך משם אשה מבנות לבן". כך יוצא יעקב לדרך כבורח, אך גם הולך לחפש את זיווגו.

יעקב, "איש תם יושב אהלים", שכל חייו ישב ולמד באוהל, מוצא את עצמו פתאום בדרך. "ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש" – השמש שוקעת, והוא נעצר. הוא לוקח כמה אבנים מן המקום, מניח אותן תחת ראשו ונשכב לישון במקום ההוא. בלילה הוא חולם: סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, ומלאכים עולים ויורדים בו. הבורא ניצב עליו, מבטיח לו את הארץ, ומבטיח לו גם זרע רב: "והיה זרעך כעפר הארץ, ופרצת ימה וקדמה וצפנה ונגבה". יעקב מתעורר ואומר: "אכן יש ה' במקום הזה, ואנכי לא ידעתי".

מקום, ועוד מקום

אם נקרא את הפסוקים מבפנים, לאט, נשים לב למילה אחת שחוזרת בהם: מקום. "ויפגע במקום", "וישכב במקום ההוא", "אכן יש ה' במקום הזה". שלוש פעמים, ובכל פעם בניסוח קצת אחר. בפעם הראשונה סתם "במקום", אחר כך "במקום ההוא", ולבסוף "במקום הזה". כמו לכל דבר בתורה, לניסוח המדויק ישנה חשיבות, ואנו ננסה לעמוד עליה.

בחסידות מוסבר ששלוש הופעות ה'מקום' מכוונות כנגד שלוש מדרגות: עולמות, נשמות ואלוקות – המציאות שסביבנו, הנשמות והחיות האלוקית המתלבשת בתוכה, והבורא ששורה ומתגלה בה בדרך עליונה ובלתי נתפסת. נשמע מופשט? כאן מתגלה סוד שהופך את הכל למוחשי מאוד: שלושת השלבים האלה מקבילים גם לשלבים בקשר שבין בני זוג – המפגש והייחוד הראשוני בין החתן והכלה, לאחר מכן הייחוד המיושב והעמוק יותר ביניהם, שממנו יכולה להיווצר התחלה של חיים חדשים, ולבסוף התפתחות העובר ברחם האם עד להיווצרות חיים חדשים.

הארץ קופצת

נתחיל מן ההתחלה: "ויפגע במקום". פגיעה היא מפגש פתאומי, כמו אדם שנתקל במשהו בלי שהתכונן לכך. רש"י מוסיף כאן פרט מפתיע: התורה בחרה במילה "ויפגע" כדי ללמד שקפצה לו הארץ. הדרך התקצרה בבת אחת, והמקום עצמו קפץ לקראת יעקב. בשלב הזה יעקב עוד לא מכיר את המקום ועוד לא הסתגל אליו. הוא פשוט פוגש אותו, כמו שהוא. לכן כתוב "במקום" סתם, בלי לומר איזה. זו מדרגת ה"עולמות": המציאות כפי שהיא, עוד לפני שהאדם הכניס לתוכה משהו מעצמו.

ועכשיו לסוד... הקפיצה המדוברת פה שייכת לאשה. הארץ, המסמלת בקבלה ובחסידות את האשה, בה זורעים זרע והיא מצמיחה חיים, קופצת אל יעקב, האיש. בחיי בני הזוג זהו המפגש הראשון של החתן והכלה, כאשר נכרתת ביניהם ברית פיזית. כאשר נכרתת ביניהם ברית פיזית. המפגש הראשוני וכריתת הברית קורים בפתאומיות, כמעט באינסטינקט, עוד לפני שהשכל והלב הספיקו להבין ולהסתגל למה שקורה ולהתיישב בו.

עם זאת, רש"י מגלה לנו שהמקום הסתמי הזה הוא הר המוריה, המקום שבו נעקד יצחק ושבו ייבנה בית המקדש. ובעומק יותר, יעקב עולה פה אף לנקודה גבוהה יותר מסבו. על אברהם נאמר לגבי מקום המקדש "וירא את המקום מרחוק", לעומת יעקב שכבר פוגע בו ממש. גם המפגש הראשון והפתאומי מתרחש במקום המקדש. כבר מן הרגע הראשון, עוד לפני שיש דעת וכוונה – ויפגע במקום.

בכל אופן, מקום זה הוא עדיין מפתיע ולא מיושב, עוד לא הסתגלתי אליו ואני עוד לא ממש מכיר אותו. מכאן אנו מעמיקים אל השלב הבא.

המקום המוכר ההוא

השלב השני הוא כבר משהו שונה לחלוטין. יעקב מחליט ללון במקום אליו הגיע בהפתעה. לאחר שהוא רואה שהביאה הראשונה כבר התרחשה בדרך ממילא, "כי בא השמש", הוא מחליט להישאר. אחר כך הוא לוקח מאבני המקום, מסדר אותן תחת ראשו, ואז "וישכב במקום ההוא". עכשיו זה כבר "המקום ההוא", ההוא המוכר כבר מפעם, מקום שיעקב בחר בו. בפעם הראשונה מרגישים שהכל פשוט קרה ליעקב, ועכשיו יעקב הוא שבוחר במקום.

יש כאן שתי תנועות. כלפי חוץ יעקב מתיישב, מפסיק ללכת ומחליט שכאן הוא נשאר. כלפי פנים יש כוונה: הוא מניח את הראש, את המחשבה, על אבני המקום, והראש שלו מתלבש בהן. השכל נכנס לתוך המקום.

הלשון שכיבה בתורה היא גם לשון של ייחוד בין איש לאשה, וזו מדרגת ה"נשמות". בחיי בני הזוג זהו השלב שאחרי הייחוד והמפגש הראשון. החתן והכלה כבר מתחילים להתרגל, הבית כבר שלהם, והייחוד נעשה מתוך דעת, מתוך לב מיושב ומתוך כוונה להוריד נשמות לעולם – להלביש נשמה עליונה בגוף, כאן בעולם הזה. אחרי המפגש הפתאומי של ההתחלה, עכשיו אפשר לנשום ולהרגיש: זה המקום שלי. יש בו מקום למחשבה, לבהירות ולכוונה.

אכן יש ה'

ואז יעקב מתעורר, נבהל ומופתע מהמעמד ומהמקום בו בחר. הוא נשכב כדי לנוח בדרך, ומתברר לו ש"מה נורא המקום הזה, אין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים". כעת הוא קורא למקום "המקום הזה". "זה" היא מילה של הצבעה, כמו אדם שמראה באצבע: הנה, כאן. חז"ל אומרים לגבי נבואת משה שהוא התנבא בלשון "זה" (למשל "**זה** הדבר אשר צִוָּה ה'"), בראייה הכי צלולה שיש. יעקב רואה את הבורא הנשגב, הבלתי נתפס במקום – שורה במקום עצמו. זו מדרגת ה"אלוקות" שלמעלה גם מנשמות.

ומה פירוש "ואנכי לא ידעתי"? בשלב השני יעקב ידע היטב מה הוא עושה: הוא בחר, כיוון והתיישב. ועכשיו מתגלה משהו שנמצא מעבר לכל זה, משהו שהדעת של יעקב לא תפסה כלל. השם המפורש של הבורא, שם הוי"ה, הוא מלשון הוויה והתהוות – הכוח שמביא דבר חדש לידי מציאות. "יש הוי'" פירושו שנוצר כאן משהו חדש.

בחיי בני הזוג זהו הרגע שבו מתהווה ולד חדש ברחם האם. האב והאם עשו את שלהם, בכוונה ובמחשבה, וחז"ל אומרים ששלושה שותפים יש באדם: אביו, אמו והקדוש ברוך הוא. השותף השלישי מביא את מה שאף אחד מהם לא יכול היה ליצור לבד – נשמה, חיים, עולם שלם. ההורים מגלים שנוצר משהו גדול בהרבה ממה שעשו. ואנכי לא ידעתי.

ועד כמה גדול? בתוך המילה "אכן" שבפי יעקב מרומזות שבעים הנפשות שעתידות לצאת ממנו ולרדת איתו למצרים, ומהן ייוולד שם עם שלם, שישים ריבוא (**אכן** שווה בגימטריה 71, מספר יוצאי ירך יעקב יחד עם יעקב עצמו).

ואני לא ידעתי

את שלושת השלבים האלה כל אחד מאיתנו פוגש, בבית, בלימודים, בעבודה ובכל מקום חדש שהוא נכנס אליו. בהתחלה המקום פשוט קופץ עליי, ואני מוצא את עצמי בתוך משהו חדש עוד לפני שהבנתי מה קורה. כאשר אני מגיע לשליחות חדשה ולא מוכרת, נדרשת קפיצה למים ללא התיישבות ובהירות.

אחר כך אני מחליט להישאר: שם את הראש, משקיע מחשבה וכוונה, ומתחיל להרגיש בבית. אני מתחיל לבנות את הקריירה, מפיץ ומשתף, מרגיש שמצאתי את מקומי.

אחרי שעשיתי את כל זה בצורה הכי מיושבת, אני מתעורר ומגלה שנוצר כאן משהו שבכלל לא תכננתי. משהו עמוק בהרבה ממה שהשקעתי, עם חיים משלו ועם עתיד שאיני יודע לאן יגיע. אז אני עומד משתומם מול מה שנוצר ונולד מבין אצבעותי...

ההרגשה היא שנכון, התכנון והכוונה היו שלי, אבל מה שצמח מתוכם בא ממקום גבוה יותר, ממקום שהדעת שלי לא מגיעה אליו. אין לי תפיסה באלוקות המפתיעה שמופיעה פה, "אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי".

אפשר להתבונן הרבה במסלול המיוחד הזה אותו עובר יעקב, וכדאי לקחת אותו כהשראה להרבה דברים שאנחנו עושים פה בעולם. עולמות, נשמות ואז אלוקות.

[מעובד על פי ספר 'שעשועים יום יום' לפרשת ויצא]

מפי גדולי החסידות

אומר רבי יהודה אריה לייב מגור:

"אכן יש ה' במקום הזה" – הקדוש ברוך הוא באמת אין סופי, אבל מאהבתו לישראל הוא התגלה במקום המקדש דווקא. "ואנכי לא ידעתי" – יעקב תמה איך לא הרגיש בקדושה, אך התשובה היא שאכן "קפצה לו הארץ", ורק מתוך החיבה ליעקב נגלתה שם הקדושה. הבורא באמת מגלה לנו מדרגות, על מנת שנרגיש ענווה ש"איך לא שמנו לב?"

[מעובד על פי ספר 'שפת אמת', ויצא תר"מ]

התוכן אינו מוגה על ידי הרב. העלון נכתב על ידי תלמידים, האחריות על הכותבים בלבד.
אהבתם את העלון? רוצים לקבל אותו בכל שבוע לדוא"ל? הצטרפו לרשימת התפוצה, ע"י שליחת בקשה לכתובת הדוא"ל של העלון.
לכל ענייני העלון, פניות, הערות והקדשות, יש לפנות לכתובת alon@alonmashmaut.org. נשמח לקבל את תגובתכם!
בקרו באתר שלנו: alonmashmaut.org

העלון מוקדש לזכות ולרפואת הבחור החייל **חיים ישראל** בן **יונית יעל** שי' **קדם**. ישלח לו ה' רפואה שלמה במהרה!